

การจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในลุ่มน้ำ และชายฝั่งปัตตานี

HERBAL MANAGEMENT FOR SUSTAINABILITY IN WATERSHED AND COASTAL ZONE OF PATTANI

ณัฐิยา ยอดเอี้ยด^{*}, วิชิต เรืองแป้น^{**}, วารุณี หะยิมะสา^{***}

Nuttiya Yod-ied, Vichit Rueangpan, Warunee Hajimasalaeh

(Received: January 29, 2019; Revised: March 26, 2019; Accepted: March 30, 2019)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี โดยใช้เทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพืชสมุนไพร เช่น การอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ และการส่งเสริม จำนวน 24 คน โดยการกำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่รัฐที่มีความเกี่ยวข้องกับนโยบายและการปฏิบัติงานในการจัดการพืชสมุนไพรในลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี และผู้เชี่ยวชาญที่เป็นประชาชนในพื้นที่ โดยมีภูมิลำเนาทางอาชีพ องค์ความรู้ และส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการจัดการพืชสมุนไพรในลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม เพื่อหาแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้มาก และมีความสอดคล้องทางความคิดระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อสรุปและเขียนเป็นภาพอนาคต มีการตรวจสอบรูปแบบโดยใช้วิธีการสัมมนาแบบอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 12 คน ซึ่งในที่สุดมีฉันทามติเห็นชอบร่วมกัน

^{*}, ^{**}, ^{***} คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา 95000

Faculty of Science Technology and Agriculture, Yala Rajabhat University, Muang, Yala, 95000 Thailand Corresponding author, E-mail: nuttylebetty@gmail.com

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่เหมาะสม ได้แก่ การสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และภาคประชาชนเพื่อร่วมรับผิดชอบการจัดการเพื่อความยั่งยืนร่วมกัน โดยมีแนวคิด และกระบวนการอยู่ในความเสมอภาคระหว่างปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ การส่งเสริมเพื่อการเพาะปลูก และสร้างอาชีพให้กับชุมชน ด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: การจัดการพืชสมุนไพร, ลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี, ความยั่งยืน

Abstract

The purpose of this research was to study the development of herbal management pattern for sustainability in watershed and coastal zone of Pattani by applying EDFR technique (Ethnographic Delphi Future Research). The samples in this study consisted of 24 experts divided into two groups. The first were academicians and government officers concerned in policy and operation of herbal management pattern for sustainability in watershed and coastal zone of Pattani while another group was the experts who were based on domicile, career, knowledge, and stakeholder in herbal management for sustainability in watershed and coastal zone of Pattani. Interview and questionnaire were used as research tools in this study to find the most likely tendency and conceptual congruence between expert groups for summarizing and visualizing in the future. The model was examined by connoisseurship with 12 experts of stakeholders. The tendency is very corresponding, and there is a conceptual consensus.

The results showed that the proper model should support the establishment of intergovernmental organization between government and public to be countable for cooperative sustainability management by applying concept and process of equilibrium of environmental, social, and economic factors on the basis of conservation, utilization, promotion of propagation and encouraging career for the community with the philosophy of Sufficiency Economy.

Keywords: Herbal Management, Watershed and Coastal Zone of Pattani, Sustainability

บทนำ

ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สนองตอบต่อผลประโยชน์แห่งชาติ อันได้แก่ การมีเอกราชอธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ การดำรงอยู่อย่างมั่นคง ยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชาติ และประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุข เป็นปึกแผ่น มีความมั่นคงทางสังคม ท่ามกลางพหุสังคม และการมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรม และความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงาน และอาหาร ความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประสานสอดคล้องกัน ด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียน และประชาคมโลกอย่างมีเกียรติ และศักดิ์ศรี ไม่เป็นภาระของโลก และสามารถ

เกลือประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559, น. 1)

พืชสมุนไพรนั้นอยู่คู่กับมนุษย์มาทุกยุคทุกสมัย มนุษย์รู้จักนำพืชสมุนไพรมาบำบัดบรรเทารักษาโรคภัยไข้เจ็บ ตลอดทั้งอยู่ในรูปของอาหาร เครื่องปรุงแต่งรสชาติ มีสรรพคุณทางยาช่วยบำบัด บรรเทา ส่งเสริมสุขภาพ ให้ผู้รับประทานดีขึ้น ดังนั้น เครื่องเทศ และพืชสมุนไพรจึงมักจะใช้เรียกควบคู่กันอยู่เสมอ ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง มีพืชสมุนไพรที่เคยใช้ผลิตเป็นยาแผนโบราณจำนวนมาก นอกจากจะใช้เป็นยาแล้วยังสามารถพัฒนาให้เป็นอาหารเสริมสุขภาพ เครื่องดื่ม เครื่องสำอาง สืงจากธรรมชาติ และผลิตภัณฑ์ที่ใช้ทางการเกษตร งานวิจัยที่วางไว้จะเป็นแนวทางที่จะช่วยเสริมศักยภาพการจัดการพืชสมุนไพร ซึ่งอาจทำได้หลายวิธี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มน้ำปัดตานี ซึ่งเป็นพื้นที่หนึ่งในภาคใต้ตอนล่างที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นที่สูง มีสภาพเป็นป่าเขา ที่ราบ และแอ่งรองรับน้ำหลากจากเทือกเขาสันกาลาศีรีในเขตอำเภอเบตง และไหลขึ้นไปทางทิศเหนือผ่านอำเภอธารโต อำเภอบันนังสตา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา และผ่านเข้าไปยังอำเภอหนองจิก อำเภอยะหริ่ง ลงสู่อ่าวไทยบริเวณอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี กลุ่มน้ำปัดตานีมีระบบนิเวศน์ที่สำคัญอันประกอบด้วยระบบนิเวศน์ย่อย คือ กลุ่มป่าฮาลา-บาลา ที่เป็นระบบนิเวศน์ป่าดิบชื้น ได้แก่ ป่าดิบเขา ป่าพรุ และป่าชายเลน ระบบนิเวศน์น้ำจืด ได้แก่ แม่น้ำปัดตานี และระบบนิเวศน์น้ำกร่อย จึงเป็นแหล่งความหลากหลายทางชีวภาพ (Biological Diversity) ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชป่า สัตว์ป่านานาชนิด มีพรรณไม้เด่น เช่น พรุ ดงหน หมาแดง ย่านลิเภา ไม้วงศ์ยาง และหวายชนิดต่าง ๆ สัตว์ป่าที่เด่น เช่น ค้างคาวดาเย็ค หมูสิงคโปร์ กระรอกบินแก้มแดง ชะนีมือดำ เป็นต้น มีนกหลากหลายชนิด เช่น นกเงือกหัวแรด นกกาขางหางแดง เป็นต้น (กรมป่าไม้, 2561, น. 15) รวมไปถึงชายฝั่งปัตตานี ที่มีป่าชายเลนและแนวปะการัง มีระบบนิเวศน์ซึ่งเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ

ทะเลโคลน และหาดทราย เป็นแหล่งของพรรณไม้จำเพาะที่สำคัญ เช่น โกงกาง หนุ่ยทะเล ผักบู่ทะเล และสนทะเล เป็นต้น

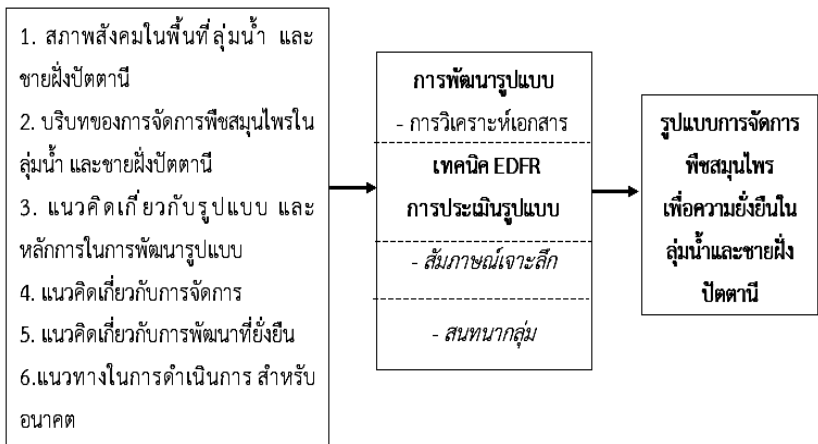
ดังนั้น จากสภาพบริบทในพื้นที่และปัญหาของการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญที่จะศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการอนุรักษ์การใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร เพื่อความยั่งยืน โดยการเสนอทางเลือกเพื่อเป็นแนวทางและรูปแบบในการบริหารจัดการ โดยให้ประชาชนหรือผู้เกี่ยวข้องในอนาคต ซึ่งเป็นมุมมองและแนวทางที่จะต้องพัฒนาด้วยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน สังคม ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกใช้เทคนิค EDFR เพื่อสร้างภาพอนาคตของการจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืน จากฉันทามติของคณะผู้เชี่ยวชาญ และเป็นเทคนิคที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อกำหนดนโยบาย การคัดเลือกวิธีแก้ปัญหาเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงจากอดีตนำมาแก้ไขปัญหสำหรับอนาคต ในการจัดการพืชสมุนไพรในอนาคต ทำให้มีแนวทางในการดำเนินการบริหารจัดการครอบคลุมในทุกด้าน ทั้งด้านการแก้ไข ฟื้นฟู ควบคุม ป้องกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีความสอดคล้องอย่างเป็นรูปธรรม และนามธรรมบนพื้นฐานของความถูกต้อง คู่กับภูมิปัญญาของท้องถิ่น สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในกลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี ได้ศึกษาทฤษฎี นวัตกรรม และการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม บริบทสมุนไพรในกลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี ยุทธศาสตร์การพัฒนาพืชสมุนไพร และแนวทางในการดำเนินการในอนาคต โดยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้เทคนิควิธีการวิจัยอนาคตแบบ EDJR (Ethnographic Delphi Futures Research) ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างเทคนิค EFR (Ethnographic Futures Research) กับ Delphi เข้าด้วยกัน โดยรอบแรกของการวิจัยแบบ EDJR จะใช้การสัมภาษณ์แบบ EFR ที่ปรับปรุงแล้ว ส่วนการวิจัย EDJR รอบที่ 2 และรอบที่ 3 เป็นแบบ Delphi (จุฬพล พูลภัทรชีวิน, 2551)

1. แบบแผนของการวิจัย

แบบแผนของการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ เป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย เรื่องการจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในลุ่มน้ำและ ชายฝั่งปัตตานี วิเคราะห์สาระมาตรฐานการอนุรักษ์และการใช้อย่างยั่งยืน ยุติธรรม ตลอดจนแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนใน ลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานีตามนโยบายของภาครัฐ เช่น การอนุรักษ์ การใช้ ประโยชน์ และการส่งเสริม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสร้างเครื่องมือเป็น แบบสอบถามแบบปลายเปิด โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เป็นผู้ให้ความ คิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งเป็นคุณลักษณะประกอบรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้าง ขึ้น มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และหาค่า IOC จากนั้นปรับปรุง เครื่องมือที่จะนำมาใช้ให้เหมาะสม แล้วนำไปใช้ในขั้นตอนที่ 2 ด้วยเทคนิค การวิจัยอนาคต

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้เทคนิค EDR หรือเทคนิคการวิจัยอนาคต ซึ่งเป็นระเบียบวิธีการค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับ อนาคต ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นการดูแนวโน้มหรือความน่าจะเป็น ในอนาคต โดยผู้เชี่ยวชาญและมีส่วนได้ส่วนเสียในการอนุรักษ์ การใช้ ประโยชน์ และการส่งเสริมการจัดการพืชสมุนไพรในลุ่มน้ำและชายฝั่ง ปัตตานี

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบ เป็นการประเมินความเหมาะสม ของรูปแบบที่ได้จากการพัฒนาแล้ว โดยการสัมมนาแบบอิงเกณฑ์ ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 12 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญที่ไม่ซ้ำกับกลุ่มเดิม เพื่อปรับปรุงโดยการ ยืนยันสรุปเป็นฉันทมติ

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ตัวอย่างในการวิจัยเป็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 24 คน โดยการ กำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักวิชาการ เกี่ยวข้องกับนโยบายและปฏิบัติการ เจ้าหน้าที่ทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุข เจ้าหน้าที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 12 คน และผู้เชี่ยวชาญที่เป็นประชาชนในพื้นที่ มีภูมิสำเนา มีงานอาชีพ เป็นผู้มีความรู้ มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการจัดการพืชสมุนไพรในลุ่มน้ำ และชายฝั่งปัตตานี จำนวน 12 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อรายงานการวิจัย ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยเทคนิค EDFR ดังนี้

1) การสัมภาษณ์ด้วยเทคนิค EDFR รอบที่ 1 เป็นการนำเครื่องมือหรือแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาแล้วจากขั้นตอนที่ 1 มาใช้ แบบสอบถามรอบที่ 1 จะเป็นแบบปลายเปิด นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นประเด็นต่าง ๆ เขียนแนวโน้มในแบบสอบถามหรือเครื่องมือสำหรับทำเดลฟาย เพื่อกรอบของปัญหาในรอบต่อไป โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ดังนี้

1.1) การวิเคราะห์สภาพพื้นที่และสภาพของพืชสมุนไพรในลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานีในอีก 10 ปีข้างหน้าควรเป็นอย่างไร/แบบใดที่ยังคงรักษาสภาพไว้ได้อย่างยั่งยืน รูปแบบที่เป็นไปได้ในแง่บวก รูปแบบที่เป็นไปได้ในแง่ลบ และรูปแบบที่เป็นไปได้มากที่สุด

1.2) แนวคิดหลักการจัดการพืชสมุนไพรในลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานีอีก 10 ปีข้างหน้าควรเป็นอย่างไร

1.3) กระบวนการหลักของการจัดการพืชสมุนไพรทางชีวภาพในลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานีควรเป็นอย่างไร หรือควรมีรูปแบบอย่างไร

1.4) แนวทางการจัดการพืชสมุนไพรทางกายภาพของลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานีควรเป็นอย่างไร

1.5) แนวทางการจัดการพืชสมุนไพรทางชีวภาพในกลุ่มน้ำและชายฝั่งปตตานีควรเป็นอย่างไร

1.6) แนวทางในการจัดการพืชสมุนไพรด้านคุณค่าการใช้ประโยชน์ในกลุ่มน้ำและชายฝั่งปตตานีควรดำเนินการอย่างไร

1.7) แนวทางในการจัดการพืชสมุนไพรด้านคุณภาพชีวิตในกลุ่มน้ำและชายฝั่งปตตานีควรดำเนินการอย่างไร

1.8) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2) การสัมภาษณ์ด้วยเทคนิค EDFR รอบที่ 2 ใช้คำตอบจากแบบสอบถามรอบที่ 1 จัดทำเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ให้ผู้เชี่ยวชาญออกความเห็นในลักษณะการจัดลำดับความสำคัญในคำถามแต่ละข้อ รวมทั้งระบุเหตุผลที่เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยลงในช่องว่างท้ายข้อเขียนคำแนะนำเพิ่มเติมได้

3) การสัมภาษณ์ด้วยเทคนิค EDFR รอบที่ 3 ได้จากคำตอบแบบสอบถาม EDFR รอบที่ 2 โดยจัดทำเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่าเช่นกัน ขั้นตอนนี้เป็นกรนำแบบสอบถามไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญและนำผลจากการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน แล้วทำการจำแนกข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปเป็นฉันทามติ (Consensus) ในการทำ EDFR ทั้งรอบที่ 2 และ 3 ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะได้รับรู้ข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติ ซึ่งเป็นของกลุ่มส่วนรวม โดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ หรือค่า IR (Interquartile Range) ของกลุ่ม ผนวกเข้าด้วยกันกับคำตอบเดิมของผู้เชี่ยวชาญเอง จากนั้นจึงขอให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาคำตอบแล้วตอบใหม่ ซึ่งคำตอบอาจต่างจากเดิมหรือยืนยันคำตอบเดิม

4) การเขียนภาพอนาคตโดยการนำผลการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ผลตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยถือตามเกณฑ์ที่มีแนวโน้มความเป็นไปได้ค่อนข้างสูง มีค่ามัธยฐานที่ 3.5 ขึ้นไป และความสอดคล้อง

ของค่าตอบพิจารณาจาก Interquartile Range (Q3-Q1) มีค่าไม่เกิน 1.5 การเขียนภาพอนาคตจะเขียนให้คนทั่วไปอ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์รอบที่ 1 มาสังเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องและเป็นเหตุเป็นผล มาสังเคราะห์องค์ความรู้ให้ได้รูปแบบการจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในกลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี จัดกระทำข้อมูลและแจกแจงความถี่ ทำตารางนำเสนอ เพื่อดำเนินการขั้นตอนที่ 2 ต่อไป แล้วนำข้อมูลจากแบบสอบถามรอบที่ 2 มาทำการวิเคราะห์ค่ามัธยฐาน ฐานนิยม และพิสัยระหว่างควอไทล์เป็นรายข้อ แล้วเลือกแนวโน้มที่มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป สร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลรอบที่ 3 มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน ฐานนิยม ค่าความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์สำหรับการแปลผลแต่ละข้อ ผู้วิจัยได้กำหนดไปไว้ดังนี้

4.1 ค่ามัธยฐาน (ค่าที่แสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อข้อความว่ามีแนวโน้มของโอกาสที่จะเกิดขึ้นมากและน้อย ตามลำดับ)

4.1.1) ค่าระหว่าง 4.50-5.00 แสดงว่าข้อความนั้นมีโอกาสที่แนวโน้มนั้นจะเกิดขึ้นมากที่สุด

4.1.2) ค่าระหว่าง 3.50-4.49 แสดงว่าข้อความนั้นมีโอกาสที่แนวโน้มนั้นจะเกิดขึ้นมาก

4.1.3) ค่าระหว่าง 2.50-3.49 แสดงว่าข้อความนั้นมีโอกาสที่แนวโน้มนั้นจะเกิดขึ้นปานกลาง

4.1.4) ค่าระหว่าง 1.50-2.49 แสดงว่าข้อความนั้นมีโอกาสที่แนวโน้มนั้นจะเกิดขึ้นน้อย

4.1.5) ค่าระหว่าง 1.00-1.49 แสดงว่าข้อความนั้นมีโอกาสที่แนวโน้มนั้นจะเกิดขึ้นน้อยที่สุด

4.2 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (ค่าความต่างระหว่างควอไทล์ที่ 1 กับควอไทล์ที่ 3)

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้ของแนวโน้มใดมีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแนวโน้มสอดคล้องกัน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ใดมีค่ามากกว่า 1.50 แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแนวโน้มนั้นไม่สอดคล้องกัน

4.3 ค่าความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน

การตีความหมาย ผู้วิจัยกำหนดว่า ถ้าค่าของความต่างระหว่างค่าฐานนิยมกับมัธยฐานมีค่าไม่เกิน 1.0 จะถือว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน

4.4 การพิจารณาความสอดคล้อง

ข้อความที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 และค่าความต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐานไม่เกิน 1.00 ข้อความนั้นมีความสอดคล้องกัน และข้อความมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 แต่ค่าความต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐานเกิน 1.00 หรือในทางกลับกัน ข้อความนั้นไม่สอดคล้องกัน

ผลการวิจัย

1. การศึกษาแนวทางการจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในกลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี

การศึกษาแนวทางการจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในกลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี ศึกษาจากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการ แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแบบบูรณาการ พ.ศ. 2560-2564 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 สารสำคัญ การคุ้มครองภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ด้านภารกิจคุ้มครองภูมิปัญญา

การแพทย์แผนไทย เกี่ยวกับการคุ้มครองตำรับยา ตำราการแพทย์แผนไทย การคุ้มครองสมุนไพร การอนุรักษ์สมุนไพร และถิ่นกำเนิด การจัดทำตำราอ้างอิงยาสมุนไพรไทย และการจัดและเผยแพร่ให้ความรู้ด้วยพจนานุกรม ศัพท์การแพทย์แผนไทย ลักษณะทางสิ่งแวดล้อม ประเด็นการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ และการส่งเสริมพืชสมุนไพรของกลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี คือ รูปแบบการจัดการพืชสมุนไพรของประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานีได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบหลักคือ สภาพการจัดการในพื้นที่ลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี ในฐานะผู้ได้รับคุณประโยชน์จากพืชสมุนไพร การกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ รวมทั้งการสร้างวิสัยทัศน์ กระบวนการหลักของการจัดการด้านการดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ในอนาคต ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการ ด้านความขัดแย้งและอุปสรรคหรือข้อจำกัด ด้านแนวทางในการแก้ปัญหาในอนาคต แนวทางการจัดการพืชสมุนไพรทางด้านกายภาพ ด้านชีวภาพ ด้านคุณค่าการใช้ประโยชน์ และด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2. การพัฒนาการจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในกลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี

ผลการเสนอข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้

2.1 รูปแบบการจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในกลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานีในฐานะผู้ได้รับคุณประโยชน์จากพืชสมุนไพรทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม และคุณค่าจากการได้ใช้พืชสมุนไพรนั้น รูปแบบในการใช้ประโยชน์ รูปแบบที่เป็นไปได้เชิงบวก รูปแบบที่เป็นไปได้เชิงลบ และรูปแบบที่ควรเป็นมากที่สุด มีข้อเสนอ คือ

2.1.1 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มากที่สุด ดังนี้

1) ใช้พืชสมุนไพรเป็นยารักษาโรค

2) ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์แบบยั่งยืน ด้วยการฟื้นฟูสิ่งเสื่อมโทรม และการสงวนพืชสมุนไพรที่หายาก

3) เพิ่มการใช้รูปแบบที่เป็นไปได้เชิงบวก เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด

4) ลดการใช้รูปแบบที่เป็นไปได้เชิงลบ เพื่อเป็นการประหยัด อนุรักษ์

2.1.2 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มาก ดังนี้

1) การให้ความรู้ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร

2) สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรด้วยหลักการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน

3) การส่งเสริมให้เกิดอาชีพจากการปลูกและการแปรรูป

2.1.3 แนวโน้มที่ไม่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มากที่สุด ดังนี้

1) ใช้เป็นแหล่งอาหาร และยารักษาโรคเชิงพาณิชย์

2.1.4 แนวโน้มที่ไม่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มาก ดังนี้

1) การบุกรุกพื้นที่ต้นน้ำ เพื่อเก็บเกี่ยวพืชสมุนไพรหายาก

2) การใช้พืชสมุนไพรปลอมเพื่อย ผลิตวิธี ไม่ถูกต้องตาม

ตำหรับยา

2.2 การกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในกลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานีเป็นเช่นไร กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันและเป็นไปได้มีข้อเสนอ ดังนี้

2.2.1 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มากที่สุด ดังนี้

1) เพื่อศึกษาข้อมูล ติดตามตรวจสอบและประเมินผล การจัดการพืชสมุนไพรในกลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี

2) เพื่อวางแผนการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ และการส่งเสริมการขายพันธุ์ แบบมีส่วนร่วมทั้งระยะสั้น ระยะยาว

3) เพื่อกำหนดเขตพื้นที่สำหรับแผนการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ และการส่งเสริมให้ขยายพันธุ์ (ศึกษาวิจัย ป่าอนุรักษ์ ป่าชุมชน ป่าปกป้อง สวนพฤกษศาสตร์ วนเกษตร เขตเกษตรกรรมชุมชน แปลงทดลองของกรมส่งเสริมการเกษตร)

4) เพื่อส่งเสริมให้มีการนำพืชสมุนไพรมาใช้ได้อย่างเหมาะสมตามชนิด ปริมาณ และตำรับยา

2.2.2 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มาก ดังนี้

1) เพื่อสร้างจิตสำนึกและพฤติกรรมในการจัดการพืชสมุนไพร

2.3 การกำหนดหลักการในการจัดการพืชสมุนไพร เพื่อความยั่งยืนในกลุ่มน้ำและชายฝั่งปตตานีเป็นอย่างไร กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันและเป็นไปได้ มีข้อเสนอดังนี้

2.3.1 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มากที่สุด ดังนี้

1) จัดพื้นที่สงวนเพื่อรักษาสภาพป่าไม้ พันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์

2) จัดพื้นที่อนุรักษ์ เช่น ป่าอุทยาน วนอุทยาน สวนพฤกษศาสตร์ ป่าชุมชน โดยประชาชนสามารถได้รับการส่งเสริมพัฒนาความรู้ เรื่องการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์เต็มที่ตามหลักเกณฑ์

3) จัดเป็นพื้นที่ปลูกพืชสมุนไพรหายาก และปลูกพืชสมุนไพรทางเศรษฐกิจเต็มที่ใช้เพื่อความยั่งยืน รวมถึงสร้างเขตเกษตรกรรมชุมชน

2.4 ด้านแนวทางและวิธีการในการจัดการพืชสมุนไพร เพื่อความยั่งยืนในกลุ่มน้ำและชายฝั่งปตตานีควรเป็นเช่นไร กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันและเป็นไปได้ มีข้อเสนอดังนี้

2.4.1 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มากดังนี้

1) การใช้แบบยั่งยืน โดยมีการวางแผนการใช้ตามคุณสมบัติเฉพาะตัวของพืชสมุนไพรแต่ละชนิด มีการเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมที่จะใช้พืชสมุนไพรในปริมาณ การเก็บเกี่ยว และการเก็บรักษาอย่างเหมาะสม

2) การฟื้นฟูพืชสมุนไพรที่เสื่อมโทรม จากการเก็บเกี่ยวมากเกินไปความสามารถในการปรับตัวของระบบตามธรรมชาติ โดยใช้การฟื้นฟู การจำกัด การบำบัด หรือการทดแทน จนกว่าจะมีปริมาณเท่าเดิมหรือมากขึ้น

3) การสงวนพืชสมุนไพรที่หายาก เพื่อเป็นต้นพันธุ์หรือตัวแม่บทในการผลิตให้มากขึ้น

2.5 วิสัยทัศน์ในการจัดการพืชสมุนไพร เพื่อความยั่งยืนในกลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานีควรเป็นเช่นไร กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันและเป็นไปได้รายละเอียดดังนี้

2.5.1 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มาก เกี่ยวกับวิสัยทัศน์ มีดังนี้

1) วิสัยทัศน์ คือ สิ่งที่ปรารถนาให้เกิดขึ้นหรืออยากจะทำเป็นภาพฝันที่ดี มีโอกาสทำได้จริง เพื่อที่จะเป็นฐานความคิดในการตัดสินใจ

2) วิสัยทัศน์เกิดจากความต้องการร่วมกันของประชาชนและภาครัฐในพื้นที่

3) วิสัยทัศน์ควรมีองค์กรหลักในการรับผิดชอบการดำเนินการ เช่น กลุ่มผู้สนใจ องค์กรอิสระ หรือหน่วยงานภาครัฐ

2.6 การจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในพื้นที่กลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี ด้านการดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์ในอนาคตควรเป็นเช่นไร กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันและเป็นไปได้มีข้อเสนอดังนี้

2.6.1 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มากที่สุด ดังนี้

1) เสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นให้สามารถพึ่งพาตนเอง และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ส่งเสริมการเรียนรู้สร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับพืชสมุนไพรและสิ่งแวดล้อม

2) ส่งเสริมจัดกิจกรรมในสถานศึกษา หมู่บ้าน งานประเพณีต่าง ๆ ให้เชื่อมโยงเกี่ยวกับเรื่องการจัดการพืชสมุนไพร เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้พืชสมุนไพรเป็นยา กฎหมาย พรบ.ป่าไม้

2.6.2 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มาก ดังนี้

1) ส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรในการรักษาโรค บำรุงร่างกาย

2) ส่งเสริมให้มีการขยายพันธุ์ เพาะปลูก และสร้างอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่

3) คุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ โดยการจัดการพืชสมุนไพรไว้

2.7 การจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อกำหนดขอบเขตการจัดการกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันและเป็นไปได้ มีข้อเสนอดังนี้

2.7.1 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มากที่สุด ดังนี้

1) ร่วมวางแผนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์
2) ร่วมกำหนดนโยบายการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์
3) ร่วมกำหนดงบประมาณในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์
4) มีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ แก้ไขปัญหา และพัฒนาในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ร่วมกัน

5) ประเมินผลการใช้ประโยชน์ ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ร่วมกัน

6) สนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ร่วมกัน

7) ร่วมศึกษารูปแบบการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ในอนาคต

8) ร่วมสำรวจ เก็บข้อมูล องค์ความรู้ ภูมิปัญญา เทคโนโลยี และวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพืชสมุนไพร

2.8 การจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำและชายฝั่ง
ปัตตานี ด้านความขัดแย้งและอุปสรรคหรือข้อจำกัดอะไรบ้าง กลุ่ม
ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันและเป็นไปได้มีข้อเสนอดังนี้

2.8.1 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มากที่สุด ดังนี้

- 1) ปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มีการเปลี่ยนแปลง
- 2) เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ปฏิบัติหน้าที่

2.8.2 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มาก ดังนี้

- 1) นายทุนที่มุ่งประโยชน์ทางธุรกิจ
- 2) ความต้องการของคนในชุมชน
- 3) นโยบาย กฎหมาย ของรัฐบาล

2.9 การจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำและชายฝั่ง
ปัตตานี ด้านแนวทางในการแก้ปัญหาในอนาคตควรเป็นเช่นไร กลุ่ม
ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันและเป็นไปได้มีข้อเสนอดังนี้

2.9.1 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มากที่สุด ดังนี้

1) พัฒนาพื้นที่ว่างเปล่าที่ประชาชนสามารถร่วมบริหารจัดการได้ เช่น ป่าชุมชน พื้นที่สาธารณะประโยชน์ วนอุทยาน สวน
พฤกษศาสตร์

2) ส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรเฉพาะถิ่น พืชสมุนไพร
เศรษฐกิจ

3) ให้ความรู้ สนับสนุนโครงการพิเศษในพื้นที่ เช่น
โครงการหลวงต่าง ๆ โครงการวิจัยเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ

4) ให้ความรู้กับประชาชนให้ตระหนักถึงคุณค่าทาง
คุณประโยชน์ และคุณค่าทางเศรษฐกิจของพืชสมุนไพรที่มีในลุ่มน้ำและ
ชายฝั่งปัตตานี

5) กำหนดเขต ใช้ประโยชน์ ปลูกป่า อนุรักษ์ ปกป้อง พื้นฟู

6) จัดฝึกอบรมให้ความรู้ด้านต่าง ๆ การผลิตยาสมุนไพร

2.9.2 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มาก ดังนี้

- 1) มีการดูแลรักษาบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำ
- 2) ทำฝายชะลอกันน้ำ เพื่อการเก็บกักน้ำ
- 3) มีการป้องกันไฟไหม้ป่าทั้งจากมนุษย์ และเกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติ

4) กำหนดมาตรการเพื่อใช้ประโยชน์ชัดเจน

2.10 การจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในกลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี โดยศึกษาและพิจารณาจากแนวทางการจัดการพืชสมุนไพรทางกายภาพของกลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันและเป็นไปได้มีข้อเสนอ ดังนี้

2.10.1 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มากที่สุด ดังนี้

- 1) ช่วยกันสังเกตความผิดปกติที่เกิดขึ้นกับดิน น้ำ และในพื้นที่ หากพบควรรีบป้องกันและแก้ไข
- 2) ลดการทำลายทรัพยากรป่าไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแหล่งต้นน้ำ

3) กำหนดขอบเขตพื้นที่ที่ชัดเจน และประกาศให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับรู้รับทราบ เพื่อไม่ทำกิจกรรมใด ๆ ที่กระทบกับทรัพยากรในพื้นที่

2.10.2 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มาก ดังนี้

- 1) ควรให้มีการสนับสนุนการปลูกพืชสมุนไพรเพิ่มมากขึ้น และศึกษาการเป็นอยู่ของพืชสมุนไพรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่

2.10.3 แนวโน้มที่ไม่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มากที่สุด ดังนี้

- 1) ช่วยกันสังเกตความผิดปกติที่เกิดขึ้นกับดิน น้ำ และในพื้นที่ หากพบควรรีบป้องกันและแก้ไข

2.11 การจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในกลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี โดยศึกษาและพิจารณาจากแนวทางการจัดการพืชสมุนไพรทาง

ชีวภาพของกลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันและเป็นไปได้รายละเอียด ดังนี้

2.11.1 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มากที่สุด ดังนี้

1) สร้างองค์ความรู้ให้กับประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร

2) สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3) มีกฎกติกาการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนที่ได้จาก ความเห็นร่วมกันของชุมชน เช่น การกำหนดขนาด ปริมาณของพืชสมุนไพรที่สามารถนำมาใช้ การใช้พืชสมุนไพรที่ถูกต้องวิธี

4) สำรวจ ชนิด ปริมาณ และการขยายตัวของพืชสมุนไพร เก็บเป็นฐานข้อมูล เพื่อการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์

5) ลดการนำเข้าพันธุ์ไม้จากต่างถิ่น ที่อาจเกิดการรุกรานสายพันธุ์ท้องถิ่นได้

2.12 การจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในกลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี โดยศึกษาและพิจารณาจากแนวทางการจัดการพืชสมุนไพรด้านคุณค่าการใช้ประโยชน์ของกลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันและเป็นไปได้ มีข้อเสนอ ดังนี้

2.12.1 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มากที่สุด ดังนี้

1) สร้างอาชีพที่เกี่ยวข้องกับพืชสมุนไพรด้านต่าง ๆ เช่น หมอพื้นบ้าน วิชาการ การวิจัย ความรู้ และการทัศนศึกษา

2) ทำให้ชุมชนเห็นประโยชน์และคุณค่าของพืชสมุนไพรที่มีต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น ความหลากหลายทางชีวภาพ แหล่งความรู้เชิงอนุรักษ์ การป้องกันการพังทลายของดิน และแหล่งการเรียนรู้ของคนในชุมชน

3) กำหนดมาตรการ ยุทธศาสตร์ในการจัดการพืชสมุนไพร และการบังคับการใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด

4) ส่งเสริมอาชีพ เช่น การปลูกพืชสมุนไพรแบบอินทรีย์ การแปรรูปสมุนไพรเพื่อการพาณิชย์

5) ส่งเสริมการใช้พืชสมุนไพรเป็นยาในการรักษาอาการเจ็บป่วยเบื้องต้น

2.13 การจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี โดยศึกษาและพิจารณาจากแนวทางการจัดการพืชสมุนไพรด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนในลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันและเป็นไปได้ มีข้อเสนอดังนี้

2.13.1 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มากที่สุด ดังนี้

1) สร้างอาชีพ สร้างรายได้ที่เกี่ยวกับการใช้พืชสมุนไพรให้กับประชาชนที่อยู่ในชุมชนลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี

2) สร้างความตระหนักในคุณค่าของพืชสมุนไพรให้กับประชาชน

3) สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษา การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี

4) สร้างความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศ เพิ่มบทบาทของประเทศไทยในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการศึกษาวิจัย การฝึกอบรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาพืชสมุนไพรในลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานีแบบยั่งยืน

2.13.2 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มาก ดังนี้

1) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการพืชสมุนไพร ทั้งในเรื่องการใช้และการอนุรักษ์ให้กับลูกหลานอย่างยั่งยืน

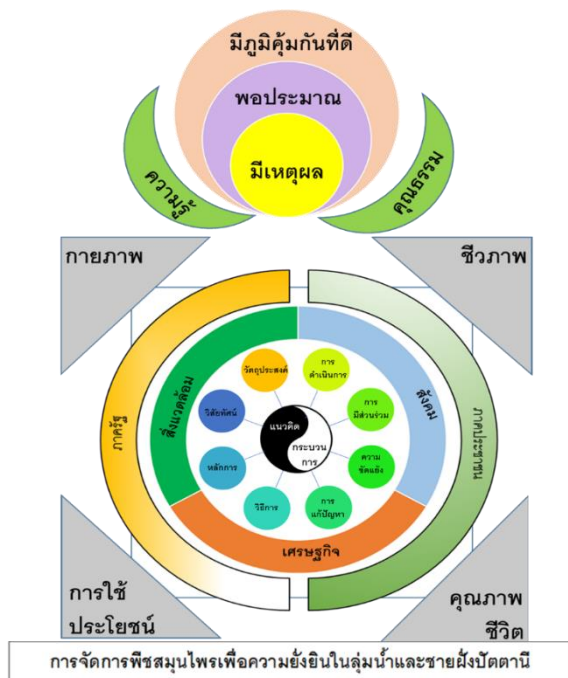
2.14 แนวคิดการจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันและเป็นไปได้ ดังนี้

2.14.1 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มาก ดังนี้

- 1) จัดตั้งองค์กรอิสระ มีประชาชนในพื้นที่เป็นผู้รับผิดชอบขับเคลื่อนและรับผิดชอบการทำงาน
- 2) แก้ปัญหาและใช้หลักการพัฒนาชุมชน โดยภูมิปัญญาชาวบ้านผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่
- 3) จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้ให้แก่ประชาชนได้ทราบถึงประโยชน์และคุณค่าของพืชสมุนไพร
- 4) การแลกเปลี่ยนและบูรณาการความรู้ในพื้นที่กับภูมิภาคอื่น ๆ
- 5) จัดตั้งสหกรณ์พืชสมุนไพร

3. การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการพืชสมุนไพรในลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการพืชสมุนไพรของประชาชนในพื้นที่บริเวณลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานีที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบหลัก คือ องค์ประกอบการประเมินจากการศึกษาสภาพพืชสมุนไพรในพื้นที่ และแบบสำรวจแนวโน้มความคิดของผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ควรจะเป็นในอนาคต สามารถสรุปได้รูปแบบที่มีองค์ประกอบหลักคือ ด้านแนวคิด ด้านกระบวนการ ด้านกายภาพ ด้านชีวภาพ ด้านคุณค่าการใช้ประโยชน์ ด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน และด้านข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ด้วยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน บนความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน ภายใต้ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำเสนอ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2. ผลการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการพิชิตสนไฟเพื่อความยั่งยืนในลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี

4. การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการพิชิตสนไฟเพื่อความยั่งยืนในลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ

การตรวจสอบรูปแบบโดยการประเมินด้วยวิธีการอภิปราย การสนทนากลุ่มเป็นการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ผู้วิจัยนำผลการวิจัยที่เป็นข้อสรุปของการศึกษาสภาพการณ์รูปแบบที่เหมาะสมใน รูปแบบการจัดการพิชิตสนไฟเพื่อความยั่งยืนในลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี ที่ได้ในขั้นสุดท้าย จัดสัมมนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง จำนวน 12 คน เพื่อรับรองผลการวิจัย รวมทั้งความเหมาะสมในการนำผลการวิจัยไปใช้

ประโยชน์ มีความเห็นสอดคล้องและยืนยันตามความเห็นที่เป็นฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญ 24 คนที่กล่าวมาแล้ว

อภิปรายผล

1. การศึกษาแนวทางการจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี

การศึกษาแนวทางการจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานีที่ศึกษานั้น สอดคล้องกับแผนและนโยบายของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชในด้านการอนุรักษ์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564 ตามยุทธศาสตร์ที่ 4 สภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำลังเป็นปัญหาและเป็นจุดอ่อนของการรักษาฐานการผลิตและให้บริการ รวมทั้งการดำรงชีพที่ยั่งยืน ฐานทรัพยากรธรรมชาติถูกนำไปใช้ในการพัฒนาจำนวนมาก ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง พื้นที่ป่าไม้ลดลง ทรัพยากรดินเสื่อมโทรม ความหลากหลายทางชีวภาพถูกคุกคาม และมีความเสี่ยงต่อการขาดแคลนในอนาคต เกิดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น จากการเข้าถึงและการจัดสรรการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่เป็นธรรม รวมทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและชุมชนเมือง ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและต้นทุนทางเศรษฐกิจ ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติมีความผันผวนและรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะอุทกภัยและภัยแล้ง ส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจและห่วงโซ่การผลิตภายในประเทศ และข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งทวีความเข้มข้น ทำให้ประเทศไทยต้องเตรียมพร้อมรับภาระในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกภายใต้กระแสการแข่งขันทางการค้า

ขณะที่วาระการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกหลัง ค.ศ. 2015 ซึ่งเป็นการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกในอีก 15 ปี ข้างหน้า (ค.ศ. 2016-2030) จะส่งผลกระทบต่อแนวทางการพัฒนาประเทศในอนาคต ดังนั้นประเด็นท้าทายที่ต้องเร่งดำเนินการในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้แก่ การสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน เร่งแก้ไขปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อม เพื่อลดมลพิษที่เกิดจากการผลิตและการบริโภค พัฒนาระบบบริหารจัดการที่โปร่งใสเป็นธรรม ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นวงกว้างมากขึ้น ต้องเร่งเตรียมความพร้อมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษา พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและมีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม สร้างความมั่นคงด้านน้ำของประเทศ และบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งระบบให้มีประสิทธิภาพ บริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและลดมลพิษให้มีคุณภาพดีขึ้น ตลอดจนพัฒนาขีดความสามารถในการลดก๊าซเรือนกระจกและการปรับตัวเพื่อลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการรับมือกับภัยพิบัติ

สาระสำคัญของการคุ้มครองภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยด้านการกั้มครองภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย กระทรวงสาธารณสุข เกี่ยวกับการกั้มครองตำรับยา ตำราการแพทย์แผนไทย การกั้มครองสมุนไพร การอนุรักษ์สมุนไพรและถิ่นกำเนิด การจัดทำตำราอ้างอิงยาสมุนไพรไทย และการจัดและเผยแพร่ให้ความรู้ด้วยพจนานุกรมศัพท์การแพทย์แผนไทย ลักษณะทางสิ่งแวดล้อม ประเด็นการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ และการส่งเสริมพืชสมุนไพรของกลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี โดยการกลั่นกรอง

องค์ความรู้จากเอกสาร การสังเคราะห์วิเคราะห์ความสัมพันธ์ ความสอดคล้อง รวมถึงแนวคิดขององค์ความรู้

2. การพัฒนาการจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี

การจัดการแนวคิด ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยหลัก อันได้แก่ วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ หลักการและวิธีการ ถือว่าเป็นลำดับขั้นตอนแรกในการพัฒนารูปแบบการจัดการที่ดี ซึ่งมาจากการวางแผนที่ รวมทั้งการจัดการกระบวนการ อันมีองค์ประกอบ คือ การดำเนินการ การมีส่วนร่วม ความขัดแย้ง และการแก้ไขปัญหาตามทฤษฎีการบริหารของฟาโย ยอมรับองค์การที่เป็นทางการ โดยใช้ประโยชน์จากการแบ่งงานกันทำ และเน้นถึงความสำคัญที่ว่า อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบต้องเท่ากัน โดยเป้าหมายที่สำคัญขององค์การ คือ ความเป็นระเบียบ ความมั่นคง ความคิดริเริ่ม และความสามัคคี นักทฤษฎีการบริหารจะต้องเป็นนักปฏิบัติอย่างแท้จริง ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับนักทฤษฎีระบบองค์การขนาดใหญ่แล้ว สิ่งที่พวกเขาสนใจและให้ความสำคัญ คือ หลักการและแนวคิดสำหรับการประสบความสำเร็จขององค์การซึ่งเป็นทางการ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับคุนซ์ และโอเดเนลล์ (Koontz & O' Denell, 1982, p. 151) ที่ชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ต้องอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุ สิ่งของเป็นอุปกรณ์การจัดการทั้งนั้น การจัดการทรัพยากรเป็น การดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีลักษณะและรูปแบบที่ไม่ทำให้เกิดผลเสียหรือทำให้ประสิทธิภาพของสิ่งที่จะถูกดำเนินการนั้นลดน้อยลง

การดำเนินการที่เป็นไปด้วยความรอบคอบและวิสัยทัศน์ที่ดีต้องเป็นการดำเนินการอย่างสุขุม และมีความละเอียดอ่อน ให้เป็นไปตามวิธีการอนุรักษ์ทั้ง 8 วิธี คือ การใช้ การเก็บกัก การรักษาหรือซ่อมแซม การฟื้นฟู การพัฒนา การป้องกัน การสงวน และการแบ่งเขต แต่ละวิธีจะมีแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการทั้งสิ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การจัดการเป็นการ

ประยุกต์วิธีการอนุรักษ์มาดำเนินการ ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ 1) การจัดการด้านกายภาพ ได้แก่ อุณหภูมิ น้ำ ลม ที่ดินและการใช้ที่ดิน เป็นต้น 2) การจัดการด้านชีวภาพ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรสัตว์ป่า ทรัพยากรประมง เป็นต้น 3) การจัดการด้านคุณค่าการใช้ประโยชน์ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม การใช้ที่ดิน ทรัพยากรแร่ พลังงาน เป็นต้น 4) การจัดการด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ การศึกษา เศรษฐกิจและสังคม สาธารณสุข อนามัย อาหารและโภชนาการ และทรัพยากรนันทนาการ เป็นต้น

สอดคล้องกับทฤษฎีของ เกษม จันทรแก้ว (2558, น. 316) ที่กล่าวถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมว่าเป็นงานที่สำคัญยิ่งในการใช้ เก็บกัก รักษา ฟื้นฟู พัฒนา ป้องกัน สงวน และการแบ่งเขต อีกนัยหนึ่งคือ การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นแนวทางการดำเนินงานที่จะต้องกำหนดไว้ เพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน ทางด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมมีแขนงงานทางปฏิบัติการจัดการทรัพยากรหนึ่งสิ่งแวดล้อม หรือทรัพยากรต่าง ๆ หลายสิ่งหลายอย่างรวมกัน ระบบสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศที่อยู่ในสภาพธรรมชาติ การจัดการจะทำให้ทราบกลไกสิ่งแวดล้อมและการเคลื่อนตัวทุกขั้นตอนของสิ่งแวดล้อมสามารถนำเอาผลมาใช้ในการนำทรัพยากรสิ่งแวดล้อมมาใช้ประโยชน์ โดยปราศจากการทำลายได้ แม้ว่าทรัพยากรสิ่งแวดล้อมบางชนิดอาจถูกเก็บกักไว้เพื่อเป็นตัวควบคุมกลไกสิ่งแวดล้อมที่ผิดปกติได้ ทั้งนี้ต้องพิจารณา ชนิด ปริมาณ สัดส่วน และการกระจายของสิ่งแวดล้อมในระบบ และการทำงานในอันที่จะสร้างกลไกสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นโดยการใช้เทคโนโลยี หรือเพิ่ม ชนิด ปริมาณ สัดส่วน และการกระจายของสรรพสิ่งในระบบที่มีประสิทธิภาพด้วย นอกจากนี้ การจัดการสามารถชี้ให้เห็นว่า ต้องทำการป้องกัน สงวน แบ่งเขต หรือพัฒนารูปใดรูปหนึ่งได้ เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรประมง ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรดิน ฯลฯ

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพืชสมุนไพรใน
 กลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี พบว่า ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้ง
 องค์กรอิสระที่มีประชาชนในพื้นที่เป็นผู้รับผิดชอบขับเคลื่อนและรับผิดชอบ
 การทำงาน แก้ปัญหาและใช้หลักการพัฒนาชุมชน โดยภูมิปัญญาชาวบ้าน
 ผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้
 ให้แก่ประชาชนได้ทราบถึงประโยชน์และคุณค่าของพืชสมุนไพร การ
 แลกเปลี่ยน และบูรณาการความรู้ในพื้นที่กับภูมิภาคอื่น และจัดตั้งสหกรณ์
 พืชสมุนไพรนั้น จะเห็นได้ว่า การจัดการพืชสมุนไพรในกลุ่มน้ำและชายฝั่ง
 ปัตตานีต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ และภาคประชาชนให้มีการ
 ส่งเสริม พัฒนา และแลกเปลี่ยน เรื่องการจัดการความรู้ ประชาสัมพันธ์
 การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรอย่างมีเหตุผล มีหน่วยงาน
 รองรับ ควบคุมและดูแลการผลิตพืชสมุนไพรเพื่อธุรกิจโดยเฉพาะ

3. การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการพืชสมุนไพรในกลุ่มน้ำและ ชายฝั่งปัตตานี

รูปแบบการจัดการพืชสมุนไพรของประชาชนในพื้นที่บริเวณกลุ่มน้ำ
 และชายฝั่งปัตตานีที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบหลัก คือ
 องค์ประกอบการประเมินจากการศึกษาสภาพพืชสมุนไพรในพื้นที่ และแบบ
 สัมภาษณ์แนวโน้มความคิดของผู้ที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและ
 ทางอ้อมที่ควรจะเป็นในอนาคต สามารถสรุปได้รูปแบบที่มีองค์ประกอบ
 หลัก คือ ด้านแนวคิด ด้านกระบวนการ ด้านกายภาพ ด้านชีวภาพ ด้าน
 คุณค่าการใช้ประโยชน์ ด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน และด้านข้อคิดเห็น
 และข้อเสนอแนะอื่น ๆ สอดคล้องกับคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงาน
 โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2547, น. 5) เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจ
 พอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ห่วงที่ 1 ความพอประมาณ หมายถึง
 ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและ
 ผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ห่วงที่ 2 ความ

มีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ ห่วงที่ 3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

ส่วนเงื่อนไขที่ 1 ความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ และเงื่อนไขที่ 2 คุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย การมีความตระหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต อดทน พากเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต และสอดคล้องการพัฒนาที่ยั่งยืนจะมีแนวคิดมาจาก 3 แนวทางใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) แนวทางสิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่ยั่งยืนให้ความสำคัญลำดับต้นกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ โดยเน้นเรื่องความยั่งยืนและประสิทธิภาพของระบบสิ่งแวดล้อม เพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมในระยะยาว เพื่อส่งมอบทุนทางธรรมชาติให้สามารถใช้ได้ในอนาคต 2) แนวทางสังคม การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้อย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคมด้วยการรักษาคุณภาพชีวิตของประชากรให้ดียิ่งขึ้นและยาวนาน และ 3) แนวทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ การขยายตัวทางเศรษฐกิจ บนพื้นฐานของการสงวนรักษาทุนธรรมชาติไว้ใช้ประโยชน์ในอนาคต โดยการปรับปรุงโครงสร้างการผลิตและการบริโภค ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาเทคโนโลยีที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม

4. การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในกลุ่มน้ำและชายฝั่งปัตตานี โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

การตรวจสอบรูปแบบโดยการประเมินด้วยวิธีการอภิปรายการสนทนากลุ่มเป็นการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ผู้วิจัยนำผลการวิจัย ซึ่งเป็นข้อสรุปของการศึกษาสภาพการณ์รูปแบบที่เหมาะสมในรูปแบบการจัดการพืชสมุนไพรเพื่อความยั่งยืนในกลุ่มน้ำและชายฝั่ง ในขั้นสุดท้ายจัดสัมมนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง จำนวน 12 คน เพื่อรับรองผลการวิจัย รวมทั้งความเหมาะสมในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ มีความเห็นสอดคล้องและยืนยันตามความเห็นที่เป็นฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญ 24 คน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

รูปแบบการจัดการพืชสมุนไพรของประเทศไทย ถึงแม้จะไม่มีกฎระเบียบข้อบังคับข้อกำหนดที่แน่ชัดนัก แต่การจัดการให้สอดคล้องกับสภาพทางกายภาพของพื้นที่ บริบทสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้มีรูปแบบในการจัดการที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม หลักการและแนวโน้มก็ยังคงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตามนโยบายของประเทศ ผลจากการวิจัยที่ประมวลจากผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีข้อสรุปในการปฏิบัติ ดังนี้

1) เมืองครุฑที่จัดตั้งโดยมีโครงสร้างและหน้าที่ชัดเจน เริ่มจากกลุ่มสนใจ อาสาสมัคร ชมรม มูลนิธิ ประกอบด้วย ชาวบ้านในท้องถิ่นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงานรัฐและเอกชน บริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

2) มีความชัดเจนในรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่เป็นไปได้จากบริบทสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม

3) องค์กรมีความชัดเจน การกำหนดวัตถุประสงค์ หลักการแนวทางและวิธีการ การสร้างวิสัยทัศน์ วิธิดำเนินการ ขอบเขตการใช้ประโยชน์ อุปสรรค แนวทางการแก้ไขอุปสรรค การลดความสูญเสีย

การร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ ส่งเสริมการเพิ่มคุณค่า การจัดการพืชสมุนไพรเพื่อคุณภาพชีวิต การปรับแนวความคิดขัดแย้ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และการรับพิจารณาข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เหมาะสม

4) ในด้านการกำหนดนโยบายควรมีการเสริมแรงในการดำเนินการที่มีผลสำเร็จ โดยการมอบรางวัลหรือของขวัญให้กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีการขับเคลื่อน ปฏิบัติกิจกรรมจนบรรลุผลสำเร็จ

5) สร้างทัศนคติ ปลุกจิตสำนึกความรับผิดชอบ ทั้งส่วนบุคคล และภาครัฐ ภาคเอกชนให้คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก มากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว และไม่ดูดายเมื่อเกิดความเสียหาย

6) มีแผนปฏิบัติงานทั้งระยะสั้นระยะยาว ทั้งแผนขององค์กร จัดตั้งและการประสานแผนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งเรื่องงาน และงบประมาณในการดำเนินงาน

7) มีการตรวจสอบและการประเมินผลความสำเร็จในการจัดการ พืชสมุนไพร เพื่อกำหนดแผนกลยุทธ์ในการทำงานแบบต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (2559). *แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วย การพัฒนาสมุนไพรไทยฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ทีเอส อินเทอร์เน็ต จำกัด.

กรมป่าไม้. (2561). *การจัดการป่าชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร.

กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. (2560). *แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแบบ บูรณาการ พ.ศ. 2560-2564: อุทยานแห่งชาติ 4.0*. กรุงเทพมหานคร: [ม.ป.ท.].

เกษม จันทรแแก้ว. (2558). *วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2547). *เศรษฐกิจพอเพียง: ทางเลือกในการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: [ม.ป.ท.].

จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2551). *การวิจัยอนาคต*. กรุงเทพมหานคร: [ม.ป.ท.].

- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2559). *ประเทศไทยกับยุทธศาสตร์ 20 ปี*. กรุงเทพมหานคร: [ม.ป.ท.].
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *การระดมความคิดเห็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)*. กรุงเทพมหานคร: [ม.ป.ท.].
- Koontz, Harold, Cyril O'Donnell and Heinz Weihrich. (1982). *Essentials of Management*. 3rd ed. New Delhi: TATA McGraw-Hill.